

PUNT DIARI

Defensors de les Gavarres en una reunió de 1985.

Història d'una reivindicació col·lectiva

JOAN VENTURA I BRAGULAT

A la tardor de 1975 es feia públic el *Manifest de les Gavarres*, document subscrit per un miler de persones que denunciava el procés de degradació de les trenta mil hectàrees que conformen el massís. Els defensors de les Gavarres demanaven la declaració de Parc Natural i que es frenessin les actuacions urbanístiques il·legals i les plantacions d'eucalipтус; en aquest darrer cas, auspiciades des de la Diputació de Girona,

en la figura del seu president, Antoni Xuclà Bas, alhora membre del consell d'administració de la Torras Hostench, S.A. Dotze anys després, les Gavarres encara no han estat declarades Parc Natural, però les reivindicacions puntuals van aconseguir aturar la degradació pels efectes assenyalats. En canvi, s'han confirmat nous perills: els irreversibles incendis forestals i la llargament anunciada variant de la N-II.

Els vials oberts fins al mateix cim del Puig d'Arques, el punt més alt de les Gavarres, van ser el detonador de les primeres protestes. Centres excursionistes, associacions cíviques, socials i culturals, departaments d'Universitat... fins a

un total de 50 entitats i 5.025 persones van signar el *Manifest de les Gavarres*. Una denúncia pública de "la indignació i la tristesa que sentim davant la progressió d'un procés degradant que està posant en perill la seva condició d'espai natural obert a tots".

Urbanitzacions clandestines

Al 1975 es van detectar onze urbanitzacions clandestines o il·legals que afectaven les muntanyes de les Gavarres en els termes municipals de Santa Cristina, Calonge, Cruïlles, Sant Sadurní, Quart, Casà de la Selva i Llagostera. En el

manifest s'al·ludia *"la passivitat de tantes entitats i organismes obligats a vetllar per la protecció del territori i el paisatge"*, la il·licitud de les maniobres de legalització a posteriori seguint la tàctica del "fet consumat" i els intents de delimitar a "dimensions ridícules" la zona de Parc Natural.

A l'anteriorment exposat s'afegia la convicció que les Gavarres formen, juntament amb Cap de Creus, Cap Norfeu, el Montgrí i les Cadiretes, les exigències mínimes de reserves naturals *"dins d'una política racional d'ordenació territorial de la Costa Brava"*.

El Manifest aixecà molta polseguera, i la premsa de l'època en parlà àmpliament, encara que no amb l'objectivitat desitjable. La Diputació s'afanyà a preparar un anomenat *Pla d'Ordenació de les Gavarres* i es constituí la corresponent comissió, per acabar en un no-res. Un article de J. Víctor Gay a *Los Sitios* vanagloriant les excel·lències de tan fausta iniciativa, fou replicat amb duresa pels promotors del Manifest, carta que, evidentment, no va ser publicada. Però la campanya seguia amb força i al maig de 1976

s'enviaren escrits al delegat d'Icorna, Salvador Alemany; al president de la Diputació, Antoni Xuclà; al governador civil, Armando Murga, i a la Comissió d'Urbanisme de Girona. Es demanava la tramitació amb caràcter d'urgència de l'expedient de declaració de Parc Natural per les Gavarres i les altres zones relacionades.

Festa a Romanyà

"Alliberem les Gavarres" era la consigna, i la declaració de *"Parc Natural Irrenunciable"*, l'objectiu. El 23 de maig del 1976, més d'un miler de persones es trobaren a Romanyà de la Selva per celebrar la primera festa popular de la campanya en defensa de les Gavarres. Eren els temps de la *Marxa de la Llibertat*, al crit de *"Poble català, posa't a caminar!"*. Les sardanes al voltant del dolmen d'en Daina i les cançons de Jaume Arnella i Marina Rosell, al prat d'en Güitó van aportar l'aspecte lúdic a una jornada que va tenir la vessant reivindicativa en els parlaments del bisbalenc Joan Cals i d'un dels marxaires. Es van fer

4.000 adhesius de *Les Gavarres, Parc Natural. Irrenunciable*, a més de pòsters, cendrers i objectes de ceràmica commemoratius.

Per aquells dies, sis col·legis professionals de Girona —Arquitectes, Aparelladors i arquitectes tècnics, Farmacèutics, Enginyers industrials, Metges i Perits de Muntanya— s'adheriren a la campanya, així com els ajuntaments de Llagostera i Cassà de la Selva. El Congrés de Cultura Catalana també envià el seu suport per mitjà de la comissió de Turisme: *"Solament una actuació urgent i decidida pot evitar que la febre especulativa acabi per sotmetre aquests elements tan característics del paisatge de les comarques gironines als mateixos processos de degradació que ha sofert, de manera especial, el nostre litoral"*.

El Ter

El mateix any, quatre mil persones es manifestaven a Torroella de Montgrí contra la contaminació del Ter. La població gironina estava mentalitzada per afrontar els atemp-

Eucaliptus a Fitor: un intent de substitució de les plantes autòctones.

tats ecològics, i una bona mostra de la duresa dels arguments és aquest extracte d'un escrit de 1977 enviat als polítics parlamentaris: "S'ha d'escombrar d'una vegada la corrupció administrativa, els abusos del poder i manca d'honestedat de les persones amb funció pública. Exigim que cessin en els seus càrrecs aquelles persones amb responsabilitat directa sobre la desfeta ecològica de les comarques gironines". Al mes d'agost el Grup de Joves de La Selva i el Baix Empordà feien una carta als senadors i diputats gironins denunciant novament les urbanitzacions il·legals, les plantacions d'eucaliptus, les taules incontrolades i la manca de prevenció en els incendis forestals.

A l'abril de 1977 es denuncià la contaminació de les aigües dels estanyols i estany de Banyoles, dels rius Muga, Fluvià, Ter i Tordera, i s'avisà del perill que corrien els Aiguamolls de l'Empordà. La petició de protecció pels Parcs Naturals s'amplià a les illes Medes i els penya-segats que hi ha entre Calella i la platja del Castell. L'escrit de greuges s'ampliava a les extraccions de pedra i àrids a Begur i la Garrotxa.

Debat Costa Brava

Les actuacions del Grup de Defensa de les Gavarres i del Col·lectiu Parcs Naturals es van presentar a final del 76 en el Debat Costa Brava i van ser recollides en el volum editat per la Cambra de Comerç. Posteriorment, els promotors van presentar una comunicació a la diada de *Conscienciació i Reivindicació del Patrimoni Natural a les comarques gironines*, celebrada a Torroella de Montgrí l'agost de 1977.

Per primera vegada s'analitzava i s'intentava definir qui eren i què havien fet els impulsors d'aquest ampli moviment ecològic popular i sense organització formal que aranca del *Manifest de les Gavarres*. "Ha estat —indicaven— una contribució important a l'objectiu de salvació dels espais naturals, salvació que avui, després de la seva assumptió programàtica per nombroses forces polítiques i per molta gent de les comarques afectades, veiem plenament viable, però distant encara de restar garantida".

També reconeixien que el treball dels grups havia estat i era "de tipus espontani i discontinu". El nai-

xement d'aquests grups es produí en funció d'unes propostes d'actuació voluntaristes, d'emergència, sense posar terminis ni compromisos de permanència. Demanaven una estratègia conjunta amb els altres moviments similars, que donessin pas a "associacions de caràcter permanent i a moviments més cohesionats ideològicament", i es considerava la creació d'una secretaria de coordinació entre els diferents grups ecològics.

"Ara, ja tots per les Gavarres" fou el lema de la nova festa popular que se celebrà als Àngels a la tardor del 77. El moviment havia arribat a la maduresa, i s'iniciaren les gestions per constituir l'associació d'amics defensors de les Gavarres. Amb la maduresa també arribà la dispersió. Alguns dels promotors passaren a dedicar-se plenament a la política de partit, altres es retrobaven amb les tasques professionals, i uns tercers entraven de ple en el *passotisme*, ja històric.

Eucaliptus

Capítol a part mereix la indiscriminada plantació d'eucaliptus que fa dotze anys envai unes dues mil hectàrees de bosc, "substituint" les plantes autòctones. Al novembre de 1975, Antoni Xuclà, president de la Diputació, presentava davant d'un nombre important de propietaris de bosc el fulletó "*Así nace un bosque*". Si repoblem els boscos —deia Xuclà— amb espècies forestals de creixement ràpid, aconseguirem una rendibilitat superior, una disminució del risc d'incendi i unes espècies forestals útils tant per la indústria com per la resta de sectors". Xuclà era ja aleshores membre del Consell d'Administració de la paperera Torras Hostench, S.A.

Les veus oposadores no es varen fer esperar i aquest fou un dels cavalls de batalla dels defensors de les Gavarres. Però davant la permissibilitat de l'administració, al juliol de 1978, un grup d'ecologistes radicals van "decapitar" en una sola nit vint mil eucaliptus, emprant destrals, tallants o les mans. La gesta fou sonada, però els autors no van reincidir. Més impenitent va ser l'onada de fred del gener del 1985, que en deixà uns quants milers d'escalivats. Els promotors del *Manifest de les Gavarres* acusaven directament Xuclà de les plantacions d'eucaliptus. "L'administració central i la Diputació, al front de

la qual hi ha una persona amb incompatibilitat moral per a fer-ho, estimulen la substitució del bosc mediterrani per plantacions d'eucaliptus". Ara en molts casos ja s'han començat a tallar, però els terrenys erms donaran testimoni durant molt de temps del pas dels eucaliptus.

Nova Associació

Després d'un llarg parèntesi d'inactivitat, els defensors de les Gavarres ressurgeixen al novembre del 85. En un document es recorda que els responsables de l'administració de l'època no eren gens sensibles a les demandes sentides pels ciutadans. Implícitament es reconeix que les lluites de tres anys ben poca cosa van aconseguir, efectivament, a favor de les Gavarres.

"El 20 de novembre de 1979 —reinstaurada la Generalitat— la Comissió d'Urbanisme de Girona acordà la catalogació preventiva com a parc natural de les Gavarres, amb la qual cosa s'obria un termini d'un any per a l'elaboració d'un estudi per a la seva protecció. Malauradament aquest pla no s'arribaria a elaborar i les Gavarres seguirien essent matèria pendent".

També hi ha hagut altres iniciatives per a la defensa del massís, en alguns casos nascudes dels mateixos ajuntaments que tenen part del seu terme a les Gavarres. Un grup parlamentari ha fet arribar al Parlament de Catalunya un text en el qual es proposa la salvaguarda de les Gavarres i la d'altres espais naturals d'interès a les comarques gironines. Darrerament s'ha tramitat la legalització de l'Associació per la Defensa de les Gavarres, nom que serà substituït pel d'Associació d'Amics del Parc de les Gavarres, "en el moment d'assolir-ne una protecció legal efectiva". En tot cas, dotze anys més tard encara no hi ha el mecanisme ni els mitjans que garanteixin el futur de les Gavarres.

Joan Ventura és periodista